

TEISĖ APSKŪSTI PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMO SPRENDIMĄ KAIP PAMATINĖ KONSTITUCINĖ TEISĖ

Michail Bron

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Studentų mokslinės draugijos
Civilinio proceso teisės sekcijos narys
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 70

Salomėja Zaksaitė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Studentų mokslinės draugijos
Civilinio proceso teisės sekcijos narė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 70

Įžanga

Šiame darbe¹ atskleidžiama teisės apskųsti pirmosios instancijos teismo sprendimą prigimtis ir paskirtis bei svarstoma, ar kas nors keičiasi (ar apeliacijos ribojimai pripažintini antikonstituciniais), jeigu teisė apskųsti pirmosios instancijos teismų sprendimus pripažįstama pamatine konstitucine teise. Siekiant atsakyti į šį klausimą, taip pat analizuojama teisės į apeliaciją ir teisės į teisminę gynybą samprata.

Teisės į teisminę gynybą prigimtis

Siekiant paaiškinti teisės apskųsti pirmosios instancijos teismo sprendimą esmę, visų pirma reikia atskleisti teisės į teisminę gynybą prigimtį. Ši teisė įtvirtinta tiek tarptautiniu lygmeniu, t. y. 1966 m. gruodžio 19 d. Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte (2 str. 3 d.), 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (6 ir 13 str.),

ties nacionaliniu lygmeniu, t. y. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (30 str. 1 d.), Teismų įstatyme (4 str.), Civilinio proceso kodekse (5 str.). Šios tarptautinio ir nacionalinio lygmens nuostatos užtikrina kiekvieno asmens, kurio subjektinės teisės ar teisėtas interesas buvo pažeisti, teisę kreiptis į teismą atkurti pusiausvyrą ir pažeistas teises. Darytina prielaida, kad tokios teisės egzistavimas pats savaime nesuponuoja šios teisės absoliutumo. Nereikia pamiršti reliatyvumo, kuris neabejotinai sietinas su kiekviena subjektine teise. Nors, aišku, galimas ir kardinaliai priešingas teiginys, kad teisė į teisminę gynybą yra absoliuti ir visoks jos ribojimas pažeidžia konstitucines asmens teises. Tačiau mūsų giliu įsitikinimu, toks požiūris yra visiškai nepagrįstas ir vienpusis, nes vertinama tik viena medalio pusė, t. y. žmogus, kurio teisės pažeistos, ir visiškai neatsižvelgiama į teismų užimtumo ir bylų perkrautumo problemą. Šios teisės ribojimas nepateisinamas tik tuo atveju, kai ikiteisminės procedūros sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas [11; 13; 14; 15; 17]. Taigi teisė į teisminę gynybą yra reliatyvi, ir *ad fontes* tą ne kartą pabrėžė

¹ Pranešimas, skaitytas 2006 m. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto metinėje Studentų mokslo draugijos konferencijoje.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: „Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta teisė kreiptis į teismą negali būti aiškinama kaip asmens galimybė kreiptis į teismą bet koku būdu. Kaip ir bet kuri kita subjektinė teisė, teisė kreiptis į teismą realizuojama tam tikra įstatymų nustatyta tvarka. Tokios procesinės tvarkos įgyvendinimą nustato specialūs įstatymai – Civilinio proceso kodeksas ir kiti įstatymai. Kiekvienam besikreipiančiam į teismą ši tvarka yra privaloma. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 28 straipsniu, kiekvienas asmuo įgyvendindamas savo teises turi ir atitinkamas pareigas, t. y. laikytis įstatymų. Pozityvius teisinius padarinius kreipimasis į teismą suinteresuotam asmeniui gali sukelti tik tuomet, jeigu ši teisė bus įgyvendinama laikantis įstatymų nustatytos tvarkos ir sąlygų. Asmuo, pareiškiantis ieškinį, privalo tinkamai surašyti ieškinio pareiškimą, aiškiai suformuluoti ieškinio dalyką ir pagrindą. Nesant ieškinio dalyko ar pagrindo, teisminis nagrinėjimas negalimas, nes nėra teismo nagrinėjimo dalyko.“ [5; 6; 7] Taigi yra visiškai akivaizdu, kad mūsų teisės aktų hierarchinėje sistemoje Lietuvos Respublikos Konstitucija yra toks teisės aktas, kurio detalizavimas ir įgyvendinimas konstruojamas žemesnės teisinės galios teisės aktuose, t. y. kodeksuose ir įstatymuose. Tad neabejotina, kaip pagrįstai nurodo prof. V. Mikelėnas [19, p. 384], kad Konstitucijos 30 straipsnyje nurodyta teisė į teisminę gynybą implikuoja tik galimybę turėti tokią teisę, kitaip tariant, tai tik vienas iš asmens teisnumo elementų, nes pačiame straipsnyje numatyta ne pati subjektinė teisė, bet, pasikartosime, **galimybė**. Ir tinkamas šios galimybės įgy-

vendinimas priklauso nuo to, asmuo kreipiasi į teismą įstatymo nustatyta tvarka ar ne. Taigi vadovaujantis Civilinio proceso kodeksu minėta teisė į teisminę gynybą yra objektyviai ir pateisinamai ribojama, ir šis ribojimas pasireiškia teisės kreiptis į teismą prielaidomis (Civilinio kodekso 2.1 str.; CPK 137 str. 2 d. 1, 3–6 p.) ir šios teisės įgyvendinimo sąlygomis (CPK 137 str. 2 d. 7 p., 137 str. 2 d. 2 p., 137 str. 2 d. 8 p., 111 str., 135–136 str., 115 str., 135 str. 2 d., 138 str.). **Tad yra visiškai aišku, kad teisė į teisminę gynybą yra tik santykiškai absoliuti**, konkrečiai imant – galimybė turėti nešališką teismą kilusiam ginčui išspręsti, ir taip *a fortiori* pasireiškia šios teisės reliatyvumas.

Teisės į apeliaciją samprata

Visuotinai pripažįstama, kad šalių **galimybė** siekti, jog būtų peržiūrėtas priimtas pirmosios instancijos teismo sprendimas, yra viena iš pagrindinių civilinių procesinių teisių [20].

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, ratifikuota 1995 m. balandžio 27 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-865, septintojo protokolo 2 straipsnio nuostatose teigiama, kad kiekvienas asmuo turi teisę reikalauti, kad jo bylą peržiūrėtų aukštesnė teismo instancija. Tokia išvada patvirtinta Europos Tarybos Ministrų komiteto 1995 m. vasario 27 d. rekomendacija Nr. R(95)5 dėl apeliacijos sistemų ir procedūrų civilinėse bei komercinėse bylose įvedimo ir jų funkcionavimo tobulinimo, kurioje teigiama, kad apeliacinės procedūros turi būti prieinamos ir civilinėse, ir baudžiamosiose bylose.

Kai kuriose Europos valstybėse, kaip antai Italijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje ir Ispanijoje, apeliacijos teisė pripažįstama konstitucine. Pavyzdžiui, Italijos Konstitucijos 111 straipsnis įtvirtina apeliacijos teisę kaip sudedamąją teisės į teisminę gynybą dalį. Prancūzijoje pripažįstamas dvigubo bylos nagrinėjimo principas ir teisė skusti teismo sprendimą laikoma konstitucine. Teisę skusti teismo sprendimus, pažeidžiančius konstitucines teises, garantuoja Vokietijos Federalinės Respublikos Konstitucijos 93 straipsnis. Ispanijoje apeliacijos teisė laikoma viešąja subjektyvia teise, analogiška teisei į ieškinį.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą. Taigi šio straipsnio pirmos dalies turinys tiesiogiai įtvirtina tik teisę į teisminę gynybą (galimybę turėti tokią teisę), tačiau iš Konstitucijos teksto, kaip vientiso akto, sunku daryti pagrįstą išvadą apie teisę skusti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir tokios teisės įtvirtinimą Konstitucijoje. Ar teisė skusti pirmosios instancijos teismo sprendimą yra konstitucinė teisė, ar ji priklauso teisei į teisminę gynybą? Atsakymas į šį klausimą yra Konstitucijos interpretavimo dalykas, o tai yra Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo prerogatyva. Konstitucinis Teismas 2006 m. sausio 16 d. nutarimo konstatuojamojoje dalyje² išaiškino, kad konstitucinė asmens teisė kreiptis į teismą aiškinama kitų Konstitucijos nuostatų kontekste suponuojama ir tai,

kad įstatymu turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad pirmosios instancijos bendrosios kompetencijos ar specializuoto teismo baigiamąjį aktą būtų galima apskųsti bent vienos aukštesnės instancijos teismui [16]. Vėliau Konstitucinis Teismas tokį požiūrį dar labiau sutvirtino ir nurodė, kad įstatyme turi būti įtvirtinta ne tik pati proceso šalies teisė apskųsti pirmosios instancijos teismo baigiamąjį aktą bent vienos aukštesnės instancijos teismui, bet ir nustatyta tokia apskundimo tvarka, kuri leistų aukštesnės instancijos teismui ištaisyti galimas pirmosios instancijos teismo klaidas. Antraip būtų nukrypstama nuo konstitucinio teisinės valstybės principo, pažeista asmens konstitucinė teisė į tinkamą teismo procesą [18]. Tokio argumentavimo kontekste galima išvelgti, kad Konstitucinis Teismas pripažino apeliacijos teisę sudedamąja teisės į teisminę gynybą dalimi, atitinkamai konstitucine ir pamatine. Pažymėtia, kad sąvoka „pamatinė konstitucinė teisė“ nereiškia, kad apeliacijos teisė svarbesnė ar „pirmesnė“ už kitas teises. Teisė į apeliaciją logiškai ir sistemaiškai išvedama iš konstitucinių teisės į teisminę gynybą (30 str. 1 d), lygiateisiškumo (29 str. 1 d.), teisėtų lūkesčių ir teisinės valstybės principų.

Quod hoc vėlgi aktualus yra teisių reliatyvumas ir absoliutumas. Mūsų giliu įsitikinimu, teisės apskųsti pirmosios instancijos teismo sprendimą traktavimas kaip sudedamosios teisės į teisminę gynybą dalies jokių būdu nereikštų ir neimplikuotų šios teisės absoliutumo vien dėl to, kad ši teisė yra teisės į teisminę gynybą sudedamoji dalis ir yra konstitucinė teisė. Pažymėtina, kad remiantis Konstitucijos vientisumo ir

² Konstatuojamoji dalis (teisės doktrinoje vadinama jurisprudencine), kitaip nei rezoliucinė, nelaikoma turinti privalomąją galią [21, p. 504].

vidinės darnos principais, visos konstitucinės teisės yra susijusios ir neturi užgožti viena kitos. Todėl teisės ir laisvės, iš jų ir teisė į apeliaciją, gali būti ribojamos. Remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Europos žmogaus teisių teismo suformuota jurisprudencija, žmogaus teisės galima varžyti laikantis šių sąlygų: a) teisės ribojamos tik įstatymu; b) ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų žmonių teises ir laisves; c) ribojimai turi būti proporcingi siekiamam tikslui [12].

Argumentas, kad teisė į teisminę gynybą yra tik galimybė kreiptis į teismą, bet **ne apskūsti teismo sprendimų** dėl to, kad **teismas** yra **subjektas, kuris gina, bet** ne nuo kurio ginamasi, mūsų įsitikinimu, yra prieštaringas. Nes tada kyla paprastas klausimas, kaip būtų galima paaiškinti apskritai teisę apskūsti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir nuo ko tada ginasi šalis, pateikianti apeliaciją. Atsakymas yra neabejotinai akivaizdus ir tai išplaukia iš apeliacijos esmės, kuria siekiama revizuoti **pirmosios instancijos teismo** sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą, *inter alia* nereikia pamiršti, kad Lietuvoje yra įtvirtintas ribotos apeliacijos modelis, kuris suprantamas kaip **teismo klaidų ištaisymo būdas**. Nesuprantamas ir teigimas, kad teisės į apeliaciją traktavimas ne kaip teisės į teisminę gynybą sudedamosios dalies implikuoja **leidimą** riboti tokią teisę. Tačiau neatkreipiamas dėmesys, kad teisės prigimtis neturėtų priklausyti nuo to, kur toji teisė įtvirtinta. Ydinga sureikšminti Konstitucijos tekstą ir jame pažodžiui įvardytas teises ar laisves. Turėtų būti sutinkama, kad

teisės apskūsti teismo sprendimus įtvirtinimas procesiniuose įstatymuose, konkrečiai kalbant – kodeksuose, nesuponuoja šios teisės ribotumo ar neribotumo, nes ir šiuo teisės aktų hierarchijos grandies lygmeniu galimas ir įmanomas teisės į apeliaciją dvejopas reglamentavimas, pavyzdžiui, absoliuti ir neribojama arba reliatyvi ir ribojama. *Pro rata* analogiškai pasakytina ir apie konstitucinę šios teisės reglamentavimą. Taigi ginčo dėl teisės į apeliaciją *causa causalis* yra šios teisės supratimas, jos interpretavimas atsižvelgiant į galiojančią teisinę bazę, ir tos teisinės bazės vidaus struktūrą, jos elementų sąveiką. Bet kokios teisės prigimtis šiuolaikiniame pasaulyje negali būti traktuojama vadovaujantis vien tos teisės istorinėmis ištakomis ir kitos valstybės teisės doktrina. Mūsų giliu įsitikinimu, yra būtina vertinti laiko ir šiuolaikinių tendencijų įtaką. Tačiau kartu nereikia pamiršti kiekvienos valstybės teisinės sistemos specifikos. Vienoje iš minėtų Europos valstybių, Italijoje, teisė į apeliaciją yra konstitucinė teisė ir traktuojama kaip absoliuti, susiduriama su didžiulėmis teisingumo vykdymo problemomis, ypač teismo proceso trukme, kuri yra viena iš ilgiausių Europoje. Siekiant sumažinti teismo proceso trukmę ir labiau įgyvendinti koncentruotumo ir operatyvumo principus civiliniame procese, buvo nustatytas apeliacinio proceso ribojimas, t. y. draudimas pateikti naujus įrodymus neribotos apeliacijos modelyje. Tai jau savaime suponuoja prielaidą teigti ir apie teisės į apeliaciją neabsoliutumą Italijoje. Iš to darytina išvada, kad teises reikia aiškinti ne atsietai nuo visos sistemos, bet kaip vieną iš sistemos elementų, kurį absoliutinus nukentės

kitas sistemos elementas. Tad yra visiškai aišku, kad teisės kaip tam tikros sistemos ir visumos darna ir pusiausvyra yra nesusiderinami su absoliučiomis kategorijomis. Teisė yra gyvas kūnas, organizmas. Siekiant pateikti paprastesnį savo požiūrio paaiškinimą, norima pateikti ganėtinai paprastą palyginimą. Įsivaizduokime teisę kaip gyvą kūną – žmogų. Žmogaus galva, t. y. protas, yra atsakinga už teisės teorijos (apskritai teorinės bazės) raidą, o kūnas yra teisės praktika (teisinė sistema), kuri klauso ir vykdo proto nurodymus. Jeigu protas kūnui nurodo žingsniuoti keliant kojas virš galvos, tai akivaizdu, kad kūnas neatlaikys tokios fizinės apkrovos ir toli nenueis. *Pro rata* įsivaizduokime, kad protas (teorinė bazė) nurodo kūnui (teisinei sistemai), jog teisė į apeliaciją yra visiškai absoliuti. Visiškas absoliutumas implikuoja draudimą riboti. Tad neabejotinas padarinys, kaip kojas keliant virš galvos, yra sunkumas kūnui judėti, atitinkamai sudėtingumas darniam vidiniam teisinės sistemos funkcionavimui. Todėl akivaizdu, kad siekiant darnaus vyksmo reikia pašalinti sudėtingumą, vadinasi, absoliutumas yra neigiamą įtaką teisei, konkrečiai kalbant – civilinio proceso teisei, darantis veiksnys. Kūno ir proto darna suponuoja darnų funkcionavimą. To pasiekti įmanoma tik traktuojant teises kaip reliatyvias. Ne kartą minėta, kad teisė į teisminę gynybą nėra absoliuti [10]. Vadinasi, teisė apskusti pirmosios instancijos teismo sprendimą, būdama sudedamąja teisės į teisminę gynybą dalimi, netampa absoliutesnė už visumą, į kurią patenka. Todėl problemų traktuojant teisę į apeliaciją kaip konstitucinę ir pamatinę nekils.

Teisės į apeliaciją ribojimų pagrindimas

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse Vokietijos ir Austrijos pavyzdžiu įtvirtinta dalinės arba ribotosios apeliacijos sistema *per se* nustato tam tikrus ribojimus. Norint panaikinti šiuos ribojimus, reikėtų keisti ne vieną CPK normą ir atsisakyti dalinės apeliacijos modelio ir įtvirtinti visiškos arba neribotosios apeliacijos sistemą. Tačiau, mūsų įsitikinimu, tam nėra būtinybės pripažinus teisę į apeliaciją sudedamąja teisės į teisminę gynybą dalimi.

Visiškos apeliacijos sistemos (ši sistema įtvirtinta, pavyzdžiui, Prancūzijoje ir Nyderlanduose) pranašumas tas, kad sudaromos palankesnės galimybės išsamiai išnagrinėti bylos aplinkybes. Kita vertus, ši sistema sudaro sąlygas vilkinti procesą, skatina instancinio mentaliteto formavimąsi visuomenėje ir pirmosios instancijos sprendimo nuvertinimą [22].

Ribotosios apeliacijos paskirtis – pirmosios instancijos teismo padarytų teisės ir fakto klaidų ištaisymas (*revisio prioris instantiae*) [8], o ne pakartotinis bylos nagrinėjimas arba „antrasis bandymas“, kaip yra neribotoje apeliacijoje.

Ribotosios apeliacijos pranašumas tas, kad ginčo šalys yra verčiamos atidžiau rūpintis proceso eiga ir jau pirmojoje instancijoje pateikti visus turimus įrodymus. Be to, veiksmingai užkertamas kelias nesąžiningai šaliai vilkinti procesą ir įgyvendinamas proceso operatyvumo principas bei dalyvaujančių byloje asmenų teisė į bylos išnagrinėjimą per protingą terminą.

Ribotosios apeliacijos procese taip pat siekiama panaikinti galimybę piktnau-

džiauti procesu ir skatinti bylos dalyvius veikti siekiant greitai ir išsamiai ištirti bylą, bylinėtis sąžiningai, atskleidžiant bylai reikšmingus duomenis pirmosios instancijos teisme, o ne sukuriant netikėtumus po pirmosios instancijos teismo sprendimo priėmimo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad šie **ribojimai visų pirma yra skirti nesąžiningiems proceso dalyviams, kurie dalį įrodymų nuslepia**. Įrodymus renkant ir pateikiant netoleruotina, jei yra žinoma apie įrodymų egzistavimą, neabejotiną jų svarbą bylos aplinkybėms nustatyti, tačiau jie sąmoningai nepateikiami. Kartu Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad naujų įrodymų pateikimo ribojimai apeliacinės instancijos teisme nėra absoliutūs [9].

Manytume, kad būtina analizuoti ir kitus **apeliacijos ribojimus, kurie iš esmės neprieštarauja teisei į teisminę gynybą**, būtent, minimalią ginčo sumą, sprendimą už akių, teismo įsakymą ir preliminarų sprendimą.

Nereikėtų sutikti su teiginiu, jog, pripažinus, kad teisė į teisminę gynybą apima ir apeliacijos teisę, įstatymų leidėjo galimybė riboti apeliaciją ginčo suma tampa abejotina. Minėta, kad bet kokios subjektinės teisės ribojimas yra galimas, jei jis atitinka proporcingumą ir teisėtumą. Visiškai akivaizdus yra proporcingumo ir teisėtumo pagrindas, t. y. toks ribojimas yra siekis sumažinti aukštesnės instancijos teismo, į kurį kreipiamasi dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo revizijos, **perkrautumą** bylomis. *Inter alia* CPK 303 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta dviejų šimtų penkiasdešimties litų suma, kuri iš tiesų nėra didelė. Esant ginčo sumai mažesnei, nei įstatymo

nurodyta suma, apeliacija negalima, tačiau kartu pateikiamas sąrašas ginčo kategorijų, kurioms šis ribojimas nėra taikomas.

Draudimas skusti apeliacine tvarka sprendimą už akių aiškinamas tuo, kad pagal CPK 287 straipsnį asmuo, dėl kurio priimtas sprendimas už akių, turi teisę prašyti jį peržiūrėti [18]³. Lygiai taip pat atsakovas (skolininkas) gali pareikšti prieštaravimus dėl preliminaraus teismo sprendimo ar teismo įsakymo, o galutinis pirmosios instancijos teismo sprendimas gali būti skundžiamas apeliacinės instancijos teismui. Sprendimo priėmimo už akių paskirtis yra koncentruotumo ir operatyvumo principų įgyvendinimas bei siekis užkirsti kelią vilkinti procesą. Kartu **ginami sąžiningos šalies**, kuri dėl objektyvių priežasčių negalėjo atvykti į teismo posėdį, **interesai**. Tokiai šaliai suteikiama galimybė ne tik pateikti prašymą peržiūrėti sprendimą už akių, bet ir esant netenkinančiai nutarčiai, skusti pirmos instancijos teismo nutartį apeliacinės instancijos teismui.

Pripažįstama, kad aukštesnės instancijos teismuose dirba kvalifikuoti ir turintys didesnę patirtį teisėjai. Nagrinėdami šalies skundą dėl pirmosios instancijos sprendimo už akių skundo netenkinimo, turėtų atsižvelgti į sąžiningos šalies pateisinamas neatvykimo priežastis ir jas pagrindžiančius įrodymus bei motyvus. Taip **suteikiama galimybė vėliau įgyvendinti teisę į apeliaciją** esant nepriimtina pirmosios instancijos teismo sprendimui.

³ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo neprieštaravimą teisei į apeliaciją ir pripažino, kad sprendimas už akių yra specifinis civilinio proceso institutas, kuriam taikoma sprendimo peržiūros procedūra. Remiantis Konstitucija sprendimo už akių peržiūros procedūra yra teisėta.

Iš pateiktų apeliacijos ribojimų aki-vaizdu, kad, sureikšminant pirmosios instancijos teismo vaidmenį, savaime užkertamas kelias instanciniam mentalitetui susiformuoti ir įgyvendinti proceso koncentruotumo, ekonomiškumo ir draudimo piktnaudžiauti teise principus. Todėl turėtų būti sutinkama, kad nustatyti nedirbtini ir pagrįsti ribojimai, kuriais įgyvendinami minėti principai, atitinka tris pateisinamus teisių ribojimo postulatus: a) teisės ribojamos tik įstatymu; b) ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje, siekiant apsaugoti kitų žmonių teises ir laisves; c) ribojimai turi būti proporcingi siekiamam tikslui. Pirmasis postulatą koresponduoja ribojimų nustatymą Civilinio proceso kodekse, antrasis ir trečiasis – veiksmingesnį teisingumo administravimą ir vykdymą.

Išvados

1. Kiekvienai subjektinei teisei, iš jų ir teisei į teisminę gynybą bei teisei apskųsti pirmosios instancijos teismo sprendi-

mus, būdingas neabsoliutumas ir reliatyvumas.

2. Lietuvoje Konstituciniam Teismui pripažinus apeliacijos teisę konstitucine, apeliacijos esmė nesikeičia, nes net ir Konstitucijos tekste įtvirtintos teisės nėra absoliučios ir tam tikromis sąlygomis gali būti varžomos.
3. Lietuvoje Vokietijos ir Austrijos pavyzdžiu įtvirtinta dalinės arba ribotosios apeliacijos sistema, kurios paskirtis – remiantis byloje esama medžiaga ir neperžengiant apeliacinio skundo ribų patikrinti skundžiamo teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą.
4. Apeliacijos ribojimai (minimali ginčo suma, draudimas pateikti naujus įrodymus, draudimas skųsti apeliacine tvarka sprendimą už akių, teismo įsakymą, preliminarų sprendimą) neprieštarauja Konstitucijai ir yra pateisinami trimis teisių varžymo postulatais ir proceso koncentruotumo, operatyvumo, ekonomiškumo ir draudimo piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis principais.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
4. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 1995 05 16, Nr. 40-987.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis c. b. *M. Jankauskas v. Jonavos rajono žemėtvarkos skyrius*, Nr. 3K-3-49/1999.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis c. b. *S. A. Aleksandravičius v. Klaipėdos apskrities centrinis paštas*, Nr. 3K-3-271/1999.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis c. b.

M. Jankauskas v. K. Blaževičius ir kt., Nr. 3K-3-203/2000, kat. 37.

8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis c. b. *Breechan group p.l.c. v. I. Kalinin* 3k-3-1103/2003.

9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis c. b. *E. Mamedovas v. UAB „Mindija“* 3K-3-371/2005.

10. Europos žmogaus teisių teismo sprendimas byloje ANNONI DI GUSSOLA, DEBORDES, OMER v. FRANCE – 31819/96; 33293/96 [2000] ECHR 570 2000 m. lapkričio 14 d. (sprendimo 48 punktas).

11. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 30 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2000-07-05, Nr. 54-1588.

12. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas 2002 m. kovo 14 d. // Valstybės žinios. 2002-03-16, Nr. 28-1003.

13. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 2 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2002-07-05, Nr. 69-2832.

14. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2003-03-07, Nr. 24-1004.

15. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. rugpjūčio 17 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2004-10-01, Nr. 146-5311.

16. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2006-01-19, Nr. 7-254.

17. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 26 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2006-01-28, Nr. 11-410.

18. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas 2006 rugsėjo 21 d // Valstybės žinios. 2006-09-26, Nr. 102-3957, atitaisymas – 2006 11 25, Nr. 127.

19. Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė: I tomas: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2003.

20. Civilinio proceso teisė: II tomas. Vilnius: Justitia, 2005.

21. Šileikis E. Alternatyvi konstitucinė teisė. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.

22. Nekrošius V. Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės. Vilnius: Justitia, 2002.

Įteikta 2007 m. gegužės 11 d.

Priimta publikuoti 2007 m. gruodžio 5 d.